

WPROWADZENIE DO NUMERU

PRZEJŚCIOWA FAZA ROZWOJU POLSKIEJ GOSPODARKI

Rozwój polskiej gospodarki, należącej do grupy krajów doganiających liderów o statusie gospodarki opartej na wiedzy, determinują takie zasadnicze czynniki, jak:

- procesy globalizacji, w tym sektorów finansowych,
- narastające sprzeczności między procesami globalnymi a państwami narodowymi,
- gwałtowna dynamika zmian technologicznych,
- malejące zasoby pracy, rosnące zróżnicowanie w podziale dochodów,
- starzenie się społeczeństw europejskich,
- regionalne procesy integracyjne,
- przesunięcia światowych centrów gospodarczych w kierunku Dalekiego Wschodu i Ameryki Łacińskiej,
- zjawisko stagnacji sekularnej występujące w krajach wysoko rozwiniętych,
- fundamentalne przekształcenia dotychczasowego modelu funkcjonowania gospodarki rynkowej¹.

Wszystko to wyznacza nowe warunki konkurowania na otwartym rynku. Bezwzględnym warunkiem osiągnięcia i utrzymania przewagi konkurencyjnej jest wysoka zdolność innowacyjna na poziomie mikro i makroekonomicznym.

Stymulatorem wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki w światowym wyścigu konkurencyjnym miała stać się znacząca pomoc publiczna z UE przeznaczona na cele innowacyjne. Wyniosła ona w latach 2007–2013 w Programie

¹ Por. szerzej J. Kleer, M. Kleiber, *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*, Komitet Polska 2000+, PAN, Warszawa 2015.

Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka 8,3 mld euro, zaś w PO Kapitał Ludzki 9,7 mld euro².

Transfer funduszy strukturalnych nie przyniósł jednak oczekiwanych efektów. Innowacyjność polskich firm w okresie absorpcji tych funduszy nie tylko nie wzrosła, lecz obniżyła się, zaś Polska w rankingach EIS 2014 (*European Innovation Scoreboard*) spadła z **5. do 4. pozycji od końca**. W 2014 r. Polska uplasowała się więc pod względem innowacyjności na 25. miejscu wśród 28 krajów UE.

W okresie 2004–2013 nastąpiła wprawdzie konwergencja realnego PKB *per capita* w stosunku do średniej UE, to jednak nadal brak takiej konwergencji, jeżeli chodzi o rozwój polskiego systemu innowacji. W roku 2015 obraz NSI Polski, opisany za pomocą 22 wskaźników zestawionych z wartościami ich mediany w krajach OECD, wykazuje tylko 3 wskaźniki przewyższające tę medianę: są to 2 mierniki związane z komunikowaniem się na odległość i miernik dotyczący współpracy w patentowaniu nowości wspólnie z wynalazcami z zagranicy. Liczba patentów zgłoszonych przez krajowych wynalazców w Europejskim Urzędzie Patentowym co prawda wzrosła trzykrotnie w okresie 2007–2012, to jest to jednak 10-krotnie mniej niż średnio w UE³.

Powstaje pytanie, jakie główne czynniki stanowią fundamentalną przyczynę tego zjawiska? W zamieszczonym w numerze 3 „Studiów Ekonomicznych” zestawie artykułów sformułowano tezę, iż główną przyczyną niskiej efektywności transferów kapitałowych z UE jest obecna przejściowa faza rozwoju polskiej gospodarki od etapu inwestycyjnego, stymulowanego ilościowym kryterium wydajności pracy, do etapu gospodarki innowacyjnej, pobudzanej przez paradygmat maksymalizacji wiedzy i ramy instytucjonalne GOW.

Analiza tego problemu obejmuje cztery główne bloki tematyczne, tj. jakościową charakterystykę fazy przejściowej na tle innych etapów rozwoju, identyfikację głównych barier przejścia od fazy inwestycji do etapu innowacji, ewolucję funkcjonowania sektora nauki w okresie przejściowym i zmiany roli zasobów wiedzy oraz główne egzogenne (cywilizacyjne i ustrojowe) uwarunkowania funkcjonowania polskiej gospodarki w fazie przejściowej, a także ilościową charakterystykę tego etapu.

Prezentowane artykuły stanowią tło teoretyczne dla weryfikacji zawartych w nich hipotez i analiz empirycznych pozwalających określić podażowe i popytowe determinanty innowacyjności polskiej gospodarki w przejściowej fazie rozwoju i zdolność adaptacyjną polskich firm do warunków tego etapu.

W profilu numeru mieszczą się także dwa inne artykuły dotyczące problematyki innowacyjności. Celem opracowania Arkadiusza Świadka jest ocena wpływu poziomu zaawansowania technologicznego polskich firm na ich aktywność innowacyjną. Autor wykazuje, że przyspieszenia procesów innowacyjnych w Polsce można oczekiwać głównie przez stymulowanie rozwoju firm zaliczanych do technologii średniowysokich. Sektor przedsiębiorstw *lowtech* osłabia procesy innowa-

² Por. M. Weresa, *Raport o konkurencyjności Polski – 2015 r.*, SGH, Warszawa 2015.

³ Ibidem.

cyjne, zaś firmy wysokich technologii osiągają już masę krytyczną generowania innowacji. Stąd polska polityka innowacyjna powinna być zorientowana przede wszystkim na pobudzenie skłonności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych średniowysokich technologii.

Drugi artykuł, N. Nehrebeckiej i A. Białek-Jaworskiej, zawiera analizę współzależności inwestowania polskich firm w działalność B+R od możliwości jej autofinansowania i dostępu do kredytu bankowego. Badanie wykazało, iż główną determinantą inwestycji firm w B+R jest wielkość własnych oszczędności. Powodują one stabilizację wydatków na działalność badawczo-rozwojową i większą skłonność podmiotów gospodarczych do ponoszenia tych nakładów. Znaczna zależność inwestycji w B+R od środków własnych przedsiębiorstw zmniejsza ich uzależnienie od dostępności kredytu bankowego. Wartością dodaną artykułu jest wykazanie współzależności między samofinansowaniem przedsięwzięć badawczo-rozwojowych a dostępnością kredytu bankowego na te cele.

Joanna Kotowicz-Jawor